

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Perfectionibus Moribusque Divinis Libri XIV

Lessius, Leonardus

Antverpiae, 1620

Cap. XXIX. De malis quæ peccatum infert post hanc vitam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46817](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46817)

ry, neque adulteri, neque molles, neque fures, neque avari, neque ebriosi (μέθυοι,) neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt. Apoc. 21. Non intrabit in eam aliquod coinquatum. Atque vel vnus actus peccati mortiferi facit hominem peccatorem, & iniustum, & iniquum, & inimicum Dei, & filium diaboli; vnus actus facit furem, adulterum, fornicarium, mollem, maledicum: vna etiam voluntaria ebrietas facit μέθυοι, id est ebrium. sic enim illud ebriosi accipi debet: μέθυοι enim proprie μεθύοι seu ebrium significat. Vnde ad damnationem per ebrietatem non requiritur vt quis illi sit deditus, sicut nec in aliis peccatis, sed sufficit vna ebrietas. His adde testimonium S. Iacobi: *Qui in vno offenderit, factus est omnium reus*; hoc est, non minus damnabitur quam si totam legem violasset, licet non ad æqualem peccatam. Ratio est, Quia eo ipso quo vnum peccatum mortiferum committit, contemnit Deum totius legis & iustitiæ auctorem, & paratus est etiam alias leges violare cum occasio se obtulerit. Hæc de præcipuis peccati malis, quæ in hac vita infert peccatori.

Cap. 2.

CAPVT XXIX.

De malis quæ peccatum infert post hanc vitam.

DIXIMVS generatim de malis quæ peccatum statim infert peccatori; nunc breuiter agendum de illis quæ irrogat post hanc vitam: vtilissimum enim est, hæc breui compendio sæpe ob oculos proponere, & attentè considerare. Quantum malum sit peccatum, homines in hac vita non percipiunt, quia effectus eius non sentiunt, quo fit vt etiam parui illud ducunt. Verùm post hanc vitam, quando acerbissimos eius fructus gustabunt, vel alios gustantes videbunt, tunc tandem clarè cognoscent ipsum esse summum malum; nec vllum aliud genus mali cogitari posse, quod huic sit comparandum. Porro mala quæ peccatum infert post hanc vitam, ad duo reuocantur genera, nempe ad pœnam damni, & pœnam sensus.

Pœna damni.

Pœna damni consistit in eo, quòd sententia irrepocabili excludatur ab æterna beatitudine, & omnibus bonis quæ illa secum adfert; ad quæ obtinenda ille à Deo conditus erat, & in hac vita constitutus, & tota gubernatio mundi à Deo directæ. Hæc similis est confiscationi bonorum, cum quis eiciendus in exilium ad metalla,

la,

la, priuatur primò omnibus bonis, & redditur inhabilis ad omnia
 tanquam seruus poenae. Poena ista damni continet damnum quin-
 ruplex, secundum quinque bonorum genera. Primum est, *Amisio*
caelestis patriae, seu splendidiſſimae ac saluberrimae illius regionis,
 omnibus opibus & deliciis redundantis; cuius materia auro &
 gemmis pretioſior, cuius amœnitas ſolis & ſtellarum vincit pul-
 chritudinem. Describitur hæc ciuitas à S. Ioanne Apocal. 21. & in
 fine additur, *Non intrabit in eam aliquod coinquinatum*. Secundum
 est, *Exclusio à contubernio* & familiaritate dulciſſima tot millium
 Angelorum & hominum beatorum, quos intueri, cum quibus
 agere & verſari etiam inſtar famuli ad obſequium, maior eſſet feli-
 citas, quàm omnium huius mundi Regnorum & bonorum poſſeſ-
 ſio. Si magna poena cenſetur inter homines, cum quis priuatur ci-
 uitate & omni honore quem in eâ obtinebat, vel obtinere debe-
 bat, & optimorum ciuium conſuetudine, & eicitur in perpetuum
 exilium in inſulam barbaram ac ſterilem; quanta poena cenſen-
 dum hoc æternum exilium, quo quis tali ciuitate, tali honore, &
 talium ciuium familiaritate ſpoliatur? Tertium damnum eſt, *Pri-
 uatio illius amariſſimi ſpectaculi*, quod omnes Beati habebunt in-
 tuendo pulchritudinem omnium rerum naturalium, totamque
 mundi fabricam, & inſuper omnium & ſingulorum Beatorum
 gloriam: ita enim diuinitus illuſtrantur, vt hæc omnia poſſint clarè
 intueri. Ex quo ſpectaculo incredibilem percipient voluptatem;
 adeò vt etiam ſi homines iuſti non acciperent aliud præmiũ quàm
 hæc tria bona, nempe caeleſtem habitationem, contubernium ce-
 leſtium ciuium, & claram totius naturæ conditæ cognitionem,
 cum ea cognitione Dei quæ neceſſariò ex illa reſultat, nihilominus
 cenſenda eſſet non modica felicitas, in modò longè maior quàm vn-
 quam Philoſophi animo concipere potuerunt. Damnaſi tali illu-
 ſtratione carebunt: vnde neque pulchritudinem rerum creatarum
 clarè cernere poterunt, neque voluptatem vllam ex illis haurire,
 ſed ſolum mœrorem: ſicut demones, etiam ſi omnes res creatas na-
 turalis ordinis vteumque cognoſcant, nullam inde voluptatem
 percipiunt. cuius ratio duplex adferri poteſt. Prima, *Quia* tanto
 mœrore oppreſſi ſunt propter æternam damnationem, vt omnis
 conſolatio quàm ex pulchritudine rerum creatarum capere poſ-
 ſunt, ſit inſtar nihili. Secunda, *Quia* cum Deum ſummo odio
 proſequantur, etiam oderunt omnia iplius opera, & deteſtantur
 eorum pulchritudinem. Sicut qui videt filios, amicos, hortos eius
 quem

Pœna damni
 continet quin-
 ruplex dam-
 num.

Chriſtianos
 ex præſenti cog-
 nitione non
 percipiunt
 oblectationem.

quem acerrimè odit, non delectatur eorum pulchritudine vel ornatu, sed potius discruciat animo, quòd à totum inimici bonum censet & apprehendit tamquam suum malum. Quæ dicitur rationes etiam in hominibus damnatis locum habent. Quartum damnum est, *Privatio luminis gloriæ*, & consequenter visionis, amoris & gaudij beatifici: Hoc damnum est omnium maximum, utpote infinitum, quia infiniti boni amissio; sicut si quis infinitum thesaurum amitteret, ex quo summòs honores & summas voluptates percepturus erat. Itaque in hoc damno multa damna infinitæ astimationis continentur. Primò, Luminis gloriæ quo animæ eleuantur & corroborantur ad videndam essentiam diuinam. Secundò, Ipsius visionis beatificæ, qua planè similis Deo anima efficitur, iuxta illud; *Similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.* Tertiò, Amoris beatifici quo anima tota in Deum transfunditur, & vnus cum illo spiritus eminentissimo modo efficitur. Quartò, Gaudij beatifici quo de bono ipsius Dei gaudet, & tota eius dulcedine fruitur. Quintò, Gaudij illius eximij, quo quisque de sua beatitudine suisque bonis gaudebit & delectabitur. Quintum damnum est, *Privatio gloriæ corporis*, nempe claritatis, impassibilitatis, agilitatis, & virtutis spiritualis penetrandi per omnia: habebunt enim corpora obscura, fœda, passioni obnoxia, ponderosa, & longissimè ab omni conditione spiritali remota: nisi quòd ignibus consumi numquam poterunt. Porro hæc omnia damna versabuntur illis assidue ob oculos, eaque semper considerabunt, ac proinde incomprehensibilem animi mœrorem inde concipient. Fiet autem hoc tum naturæ quodam instinctu, quò quis cum in graue damnum incidit, semper de eo cogitat, nec mentem ab eo potest auertere: tum maxime diuinæ virtutis mentes damnatorum ad hoc applicante, & efficiente vè assidue apprehendant & considerent, ut inde mœrorem assidue percipiant. quod insinuari videtur Dan. 12. *Multitudo de his qui dormiunt in terra puluere, euigilabunt, alij in visum æternam, & alij in opprobrium ut videant semper. quid videant, nisi suum opprobrium & sua damna, quæ propter sua peccata sunt perpessi, & patientur in æternum?* Vnde non erit in potestate illorum mentem diuertere ab horum damnorum consideratione.

1. Ioan. 3.

Hæc damna
semper habebunt
ob oculos
ex duplici
causa.

Pœna damni
erit eadem,
sed afflictio
diuersa.

Ex varietate huius considerationis proveniet diuersitas afflictionis pœnæ damni in damnatis. Etsi enim damnum ipsum quod pœna damni vocari solet, par erit omnibus; (omnes enim æqualiter omnibus istis bonis excludentur & priuabuntur: tamen afflictio quæ inde

204

inde proueniet, par non erit, siue hæc afflictio ad pœnam damni, siue ad pœnam sensus pertinere dicatur. Sicut enim maximi peccatores merentur maiorem pœnam sensus ab igne prouenientem, ita etiam merentur maiorem pœnam ex damno. Atqui pœna damni ex parte ipsius damni maior esse non potest, sed omnibus est æqualis; sed solum potest esse maior vel minor ex parte afflictionis & mœroris, quem damnum ipsum adfert mediante consideratione. Itaque tota hæc diuersitas pendet ex diuersitate considerationis. Neque id mirum, cum nullum damnum, quantumuis magnum, habeat rationem pœnæ afflictiuæ, nisi per considerationem applicetur ita ut animum discruciet. De ratione enim pœnæ afflictiuæ est ut repugnet voluntati, eamque mœrore afficiat. quod si non apprehenditur damnum, vel nihili penditur, non habet rationem pœnæ afflictiuæ, sed tantum priuatiuæ. Quare sicut ignis non affligit, nisi ita applicetur ut dolorem inferat; ita etiam damnum non habet rationem pœnæ afflictiuæ, nisi per considerationem applicetur ut animum mœrore afficiat.

205 Dices: Paruuli sustinent pœnam damni, & tamen inde non affligentur mœrore, etiam si eam considerent: ergo etiam alij damnati poterunt se continere, ne ex consideratione huius damni mœrore afficiantur. Respondeo, negando consequentiam. est enim valde dispar ratio. Primò, Quia paruuli ad illa bona non nisi remota ius habuerunt: nec vquam in illorum potestate fuit ea consequi. Sicut rusticus non multum dolet quod non fuerit adoptatus à Rege, etiam si aliqui alij Regis liberalitate ex eius vico adoptati fuerint, & magni Principes effecti, quia ad hoc non habuit ius vllum saltem propinquum. Secundo, Quia ob incertum euentum huius vitæ, & periculum horrendæ illius damnationis iniquorum, quam optime cognoscent, gratulabuntur sibi, quod ante usum rationis ex hac vita subtrahi fuerint, & isti periculo exempti: nam maxima pars illorum fuisset damnata. Itaque quia Deo aliter vitum non est, contenti sunt sua sorte, eaque fortasse illis est gratior, quam exponi periculis huius vitæ ad obtinendam beatitudinem: præsertim cum multi etiam Christiani, si in illorum esset arbitrio, mallet similem statum, quam versari in periculis damnationis cum spe beatitudinis. Qui tamen affectus in ipsis est valde inordinatus: quia Deo aliter visum, qui paratus est ipsos iudicare ut certo assequantur, si ex parte sua fecerint quod debent, & facile possunt. Secus de illis qui vitam salutis ignorant. Tertiò, Quia Deus singulari

*Cur adulti
potius quam
paruuli ex
damni pœna
mœrore
sustineant.*

*Cur paruuli
non doleant
de pœna
damni.*

lari prouidentia mentes eorum gubernat, vt forte sua contenti sint. non enim pœna damni affecti sunt, vt inde dolorem concipiant, cum propria voluntate non peccauerint: sed quia propter peccatum primi parentis, illis bonis facti sunt indigni.

Hæ rationes in adultis locum non habent, cum in illorum potestate fuerit illa bona consequi, & sua voluntate declinando à Deo videantur illa parui fecisse. Vnde priuatur, non solum quia aliquo modo indigni, sed quia ea contempserunt peccando: ac proinde oportet vt mœrorem ex hoc damno sentiant.

Soti & Abulensis sententia.

Dominicus Soto in 4. dist. 5. a. 4. secutus Abulensem, putat hanc maiorem afflictionem pœnæ damni prouenturam in maioribus peccatoribus ex eo quod ipsi maiori odio prosequantur Deum quam minores peccatores: quod autem quis aliquem magis odit & censet inimicum, eò fert ægrius damnum quod ab illo patitur. Verum, ut hoc interdum aliquid facere possit ad augmentum mœroris in damnis sustinendis, hic tamen non potest esse causa principalis. omnes enim summo odio quo possunt, Deum prosequuntur, & qui minora peccarunt, videntur habere maiorem causam murmurandi contra Deum, & tristandi de tanto damno, quam qui plurimis peccatis illud meruerunt, vt facillè exemplis humanis ostendi potest.

Diuina iustitia facit vt alij maiorem alij minorem tristitiam ex damno illo sentiant.

Vnde dicendum existimo, hanc diuersitatem afflictionis ex damno illo prouenire ex eo quod perfectius & vehementius, vel minus perfecte & vehementer magnitudo huius damni concipiatur, diuina iustitia id in mentibus eorum operante: iustum enim est, vt intelligant ac sentiant, quantum bonum sua culpa amiserint, idque eò amplius, quò grauius peccauerint. Neque mirum videri debet, Deum id supernaturali modo in mentibus eorum operari: quia longè magis mirum, quod singulos in die Iudicij ita illustrabit interius, vt etiam aliorum peccata & cordium consilia cognoscere possint, vt ex Apostolo constat. Neque absurdum est, damnatis fieri aliquam reuelationem vel illustrationem mentis, quæ ad eorum damnationem & afflictionem pertineat.

1. Cor. 4.

Luce 16.

Damnati nõ cognoscent gloriam Sanctorum intuitu, sed abstractiuè.

sicuti diuini in inferno ostensus est Lazarus in sinu Abraham, & concessum loqui cum Abraham. Non tamen opus est vt huiusmodi illustrationes sint supernaturales in substantia, sicut nec illæ quæ fiunt in Iudicio. Similiter non est necesse vt ipsi intuituè Sanctorum gloriam aut ipsos Sanctos in cælo existentes videant: satis est vt abstractiuè eam cognoscant & de ea cogitent, sicut nos de rebus absentibus cogitamus. Beati tamen intuituè & clarè damnatorum

pœnas

pœnas cernunt, vt ex Scripturis constat, Isaia ultimo, & Apoc. 14. Facile enim vis mentis lumine gloriæ illustrata ad omnia ista per-tingit. Multiplex etiam hinc fructus: nam primò facit ad cumulum gaudij, quòd videant miserias aliorum (quas ipsi auxilio gratiæ diuinæ euaserunt) easque cum sua felicitate componant. Deinde, hinc excitantur ad peculiarem gratiarum actionem, præpter exhibitam sibi misericordiam. Denique prouocantur ad congratulandum iustitiæ diuinæ, quæ hoc modo ordinem iustitiæ à peccatoribus violatum instaurat, & sibi quodammodò satisfieri curat. Hæc breuiter de pœna damni.

206 Sequitur pœna sensus, quæ etiam quinque afflictionum genera continebit. Prima est *ex ipso loco*, qui & profundissimus est & obscurissimus, & à cælo, vnde omnis incenitas rebus inferioribus, longissimè distans, omni horrore, calamitate & mœstitia plenissimus. Profunditas carceris, obscuritas, & aëris malignitas multum faciunt ad carceris grauitatem, quæ interdum tanta est etiam apud homines, vt magnis tormentis possit æquari. at carcer infernalis per se millecuplo grauior est omni carcere huius mundi: nam vel solum esse in illa voragine, & in illis tenebris, absque vlla se-
fruentiæ lucis vel aspectus calorum, & audire assiduè ploratus, clamores, furores, & blasphemias damnatorum, ingens supplicium quauis morte grauius censeretur, etiam si nihil ab igne vel dæmonibus, patereris. Vnde Iob cap. 10. vocatur *terra tenebrosa & operata mortis caligine, terra miseria & tenebrarum, vbi nullus ordo, se-
semper horrore inhabitat.* & Isaia 34. *Terra sulphuris & picis conuertentur torrentes eius in picem, & humus eius in sulphur, & erit terra eius in picem ardentem.* a Domino Matth. 13. vocatur *cam-
nus ignis*, à S. Ioanne Apocalypsis 14. & 19. & 20. & 21. *stagnum ignis & sulphuris*. Augebit huius carceris afflictionem murorum firmitas & spissitudo, quæ omnem spem euadendi excludet. am-
bitur vndique & clauditur spissitudine terræ, quæ à cætro ad super-
ficiem plusquam mille leuæas continet. quis huiusmodi murum perfodiat; præsertim, cum non nisi ascendendo id fieri possit: vbi pedem figet, pondere corporis semper ad ima per vacua spacia tendente?

Quinque af-
flictionum ge-
nera in pœna
sensus.
Prima, ex lo-
co obscuris-
simo & hor-
rendissimo.

207 Secunda afflictio est, *ex demonum & aliorum damnatorum per-* Secunda, ex
demonum &
damnatorum
societate.
petua societate. sicut enim Beatis singulis ingens gaudium & oble-
ctatio erit, amicissime versari cum aliis Beatis; ita damnatis ex
contubernio & præsentia aliorum damnatorum ingens erit mœ-

ror & afflictio. Primò, Quia cogi semper esse in medio misero-
rum, & omnium illorum malorum pati affectum, auditum,
querimonias, per se ingens est miseria. Secundò, Quia omnes se
mutuò oderunt, nempe quatenus sunt creaturæ Dei ad eius ima-
ginem conditæ. Sicut enim summè oderunt Deum, ita etiam
odio habent quidquid est Dei, quatenus eius magnitudo, poten-
tia, sapientia, iustitia, vel alia perfectio in eo resplendet. Atqui valde
molestum est pati assiduè præsentiam eorum quos oderis, quod
maximè locum habet in iis qui ipsis fuere causâ damnationis, vt
sepè sunt parentes, vxor, filij, socij, & in primis dæmones, qui nul-
quam absunt; hæc enim omnes acerbissimo odio prosequuntur,
tamquam auctores suæ perditionis: unde grauissimum ipsis erit,
quod assiduè cum illis esse cogantur, & eorum maledicta, contu-
melias ac furias perpeti. Tertio, Quia valde credibile est, dæmo-
nes etiam post Iudicium fore tortores hominum, etsi quidam ali-
ter sentiant, inter quos S. Bonauent. in 1. d. 47. & quidam quos sine
nomine refert Magister Sent. eadem dicitur enim ante Iudicium
torquent animas damnatorum, vt ex multis reuelationibus con-
stat; cur non etiam post? non enim minùs nunc pœna damna-
torum est determinata per iustitiam diuinam, quàm tunc erit.
æquum est vt sentiant clementiam & benignitatem hominorum,
quibus per peccatum se subiecerunt, & quorum se fecere man-
cipia. Item consentaneum Scripturæ Ecclesiastici 39. *Sunt spiri-
tus qui in vindictam creati sunt.* quamuis istius loci alium sensum
putem. Adde, si Deus in hac vita permittit vt impij se mutuo læ-
dant, quid mirum si id permittat iudicij tempore, & sinat eos tam-
quam rabidos canes in se mutuò lacere? illa enim pœna, quam
mutuo furore alter ab altero patitur, inter mala secundaria istius
status computanda, tamquam accessio, cenæ principalis quæ à
Deo inferitur: sicut oblectatio quam Beati recipiunt ex mutua
consuetudine, inter bona accessoria status Beatorum. Vnde in illa
facile potest admitti variatio, vt nunc maior sit, nunc minor. Hinc
patet, versari inter damnatos & dæmones per se longè fore gra-
uius, quàm versari in aliquo specu pleno serpibus & bufonibus.
Hanc pœnam interdum indicat Scriptura, vt Isaiæ 34. sed allego-
ricè; & Matth. 25. *Qui paratus est diabolo & angelis eius.*

*Dæmones tor-
quentur ho-
mines dam-
natos.*

*Tertia, ab
igne sulphu-
reo
Apoc. 14. 19.
20. & 21.*

Tertia afflictio, eaque maxima, erit ab igne sulphureo: omnes 208
enim mergentur in stagnum sulphureum ardentissimum (vt patet
ex Apocalypsi Ioannis) etsi alij magis, alij minùs profundè. Ma-
gnis

gnis verò peccatoribus non solum exterius ignis applicabitur, aut ipsi in ignem seu stagnum igneum mergentur, sed etiam in corpora, viscera, & ossa eorum ignis implicabitur, ita ut ipsi toti ardeant, sicut ex multis visionibus colligi potest, in quibus damnati toti ardentibus apparuerunt. Sciviet autem hic ignis in alios plus, in alios minus, pro meritis cuiusque: quia operabitur ut instrumentum diuinæ iustitiæ, quæ illo tanquam flagello utetur. Facile est Deo non solum applicare ignem, ut vi sua naturali eum concursu generali agat: sed etiam speciali concursu plus vel minus ei cooperari, ut maiorem vel minorem impressionem faciat, & maiorem vel minorem effectum producat.

Petes, quomodo fieri possit ut corpora damnatorum tanto ardore non dissolvantur, sed semper integra perseverent: ignis enim omnia mixta dissolvit in elementa, & omnem humiditatem extenuat in auras. Quidam putant ignem inferni non producturum calorem in corporibus damnatorum, quia tunc motus cæli cessabit, sine quo nulla alteratio aut quivis alius motus corporalis fieri potest; sed solum speciem intentionalem caloris, quæ non est corruptiva rerum. Ita Caiet. in Oratione quam habuit coram Summo Pontifice Julio II. & plerique de schola S. Thomæ ipsum secuti in 4. dist. 44. q. 3. a. 1. Verùm hæc sententia non probatur: nam Primò, parum credibile omnes vires rerum corporalium earumque actiones & operationes ita pendere à motu cæli, qui solum localis est, ut illo cessante, omnes debeant cessare, nec ignis etiam maximus possit corpus admotum vel iniectum calefacere, aut itupam incendere. Nulla enim ratione tam intrinseca dependentia probari potest, unde frustra asseritur. Deinde, nulla etiam ratione vel experientia ostendi potest, dari aliquam speciem intentionalem caloris, sicut dantur species lucis & colorum quando illuminantur extrinsecus: soli enim luci & coloribus qui lucem & colorantur concessum videtur, ut speciem seu imaginem sui foras diffundant. Quis veroquam speciem caloris vel frigoris percipit, quæ non esset verus calor aut verum frigus, sed solum imago & specimen illorum? Ratio est, quia calor & frigus se possunt diffundere per se producendo effectum eiusdem speciei: unde superfluum est ut se diffundant per suam imaginem, quæ necessariò est alterius rationis & naturæ, perfectior enim est communicatio secundum eandem naturam, quam solum secundum imaginem. Lux verò & color non possunt se diffundere nisi per suam imaginem,

Cur corpora damnatorum igne non dissolventur.

Sententia S. Thomæ & Thomistarum, scilicet corpora solum passura per imaginem caloris.

Non dantur imagines caloris & frigoris, sicut lucis & coloris.

nem, qua corpus diaphanum afficiunt; & quasi tenuiter pingunt, & sibi assimilant quantum possunt. Hinc patet, non recte colligi à quibusdam Philosophis: Si lux & colores illuminati imaginem sui diffundunt, etiam reliquorum sensuum obiecta similem imaginem debere diffundere. est enim dispar ratio, cum reliqua obiecta habeant modum se communicandi & protendendi ad sensum per se, idque vel immediatè, vel producendo effectum eiusdem speciei: lux verò & colores non possint se nisi per imaginem suam communicare.

Verius est passura ingentem calorem.

Itaque dicendum est, corpora damnatorum verum & ingentem 209 calorem ab igne perpersura, non tamen idcirco dissoluenda. ita docet Augustinus lib. 2 1. de Ciuitate cap. 9. & 10. & acriter defendit Dionysius Carthusianus 4. d. 44. q. 10. Colligitur ex Scripturis: Iudith 16. *Dabit ignem in carnes eorum* (non imaginem & species ignis) *ut urantur semper.* Matthæi 3. *Paleas comburet igni inextinguibili.* Marci 9. *Omnis enim igne soluetur.* Valdè frigidū esset, hæc & similia de quadam imagine ignis & caloris interpretari, & ab hac corpora dici vri, comburi, igne sciri. Quomodo autem corpora tanto æstu non dissoluantur, conatur ostendere S. Augustinus lib. 2 1. de Ciuit. cap. 4. exemplo salamandræ, montis Ætne, carnis pauonis, magnetis, & aliarum rerum, quarum conditio & vis incredibilis ijs qui non sunt experti. His adde exemplum auri, in quo temperamentum ita est firmum, vt vi ignis dissolui non possit, vt docet Plinius lib. 33. cap. 3. Quòd si vi patere elementa in auro ita contineri possunt, vt vis ignis non possit ea soluerè aut humidum, quo constant, in auras dissipare: quid mirum, si vis Dei infinita, creatrix naturæ, intimè præsens rebus omnibus, possit in corporibus humanis ita continere elementa & humores omnes, vt nulla fiat resolutio aut dissipatio, quæuis ea corpora instar ferri candentis ignescant? Idem dicendum de sulphureo stagno, quod apud inferos æternum ardebit absque vlla resolutione vel consumptione.

Virtuti diuina facile est elementa continere ne dissipentur.

Vtrum autem id fiat positiuo influxu supernaturali in res istas, 210 quo ita continentur vt resolui non possint, an per subtractionem concursus, non ita liquet. Mihi videtur sufficere, vt Deus calori, qui natura sua vim habet extenuandi & dissipandi humorem rebus infitum, subtrahat suum concursum, ne possit hunc effectum in corpore cui inest producere: quò concursu subtrahcto, calor non magis dissipabit aut extenuabit corporis humores quàm frigus. nihil-

Subtractione concursus fieri potest vt calor non extenuet & dissipet humores.

hilominus per hoc nihil de acrimonia eius quam in sensum exeret, detrahetur; quia hæc actio est alterius rationis.

Dices: Etiam si corpus non dissoluatur, tamen ingens dolor interimit, ut docent Medici; & constat experientia, ac proinde non poterunt manere viui in igne. Respondeo, dolorem non posse interimere hominem, nisi quatenus dissipat spiritus; & accendit febrem qua humores dissipantur, ut ijdem Medici docent: vnde si Deus impediatur hunc effectum per subtractionem concursus, vel alio modo, nullus dolor, quantumuis magnus, perimere poterit: manentibus enim in corpore omnibus dispositionibus & instrumentis necessariis ad unionem animæ cum corpore, nullus dolor, nullum supplicium potest illam abigere aut auellere à corpore, sed illa, velit nolit, manet desincta & illi colligata, etiam si totum igne, instar metalli candentis, imbueretur. Quod autem dispositiones illæ & instrumenta quæ necessaria sunt ad unionem animæ cum corpore, non sint defutura corporibus damnatorum, vel ex eo colligere possumus, quod ea accipient in resurrectione, qua omnia ad perfectum statum reformabuntur. At non videtur verisimile, eos confestim vi ignis & suppliciorum amissuros illum naturæ statum & temperamentum naturale quod in resurrectione acciperunt. Itaque Deus etiam in illis ardoribus & doloribus temperamentum illud conseruabit: quo conseruato, anima manebit deuincta corpori, nec poterit se ab illo liberare, ac proinde nec ipse homo poterit mori.

Dolor non interimit nisi dissipando.

Deus conseruabit in corporibus damnatorum temperamentum necessarium ad unionem animæ.

Dices: Temperamentum corporis humani requirit certam mensuram caloris, quæ hic non videtur futura: quia ardor ignis longè excedet. Respondeo: Etiam si ardor ab igne impressus longè excedat mensuram caloris naturali, id tamen non obstat: quia cum mensura caloris naturali trium graduum potest consistere, calor extraneus longè maior, ut patet in ardentissima febre, vnde etiam Deus etiam cum summo calore conseruare poterit. Denique ad iustitiæ diuinæ prouidentiam pertinet, ita illa corpora integra & viua pœnis æternis conseruare, ut nec diuidi in partes, nec conteri, nec consumi, nec suffocari possint.

211 Quarta afflictio erit *omnium sensuum à propriis obiectis*. Visus eni in tenebris & spectris horrendis, & stagni ardentis aspectu, & loci totius immanitate, & fumo acerrimo torquebitur. Auditus clamoribus, ciulatu, maledictis, blasphemis, aliisque furoris & desperationis signis, nimirum eorum qui non planè demersi in stagno.

Afflictio omnium sensuum à suis obiectis

stagnano. Odoratus odore teterrimo, quo omnia plena erunt. Gustus & lingua tum à sulphure ardente, tum ab amarissimo succo quo lingua & os imbuetur. Denique sensus tangendi ac totum corpus, non solum ardore ignis, sed etiam mutua compressione & angustia immensa. valde enim verisimile est, ut supra diximus, alios super alios instar fascium & sarmentorum coaceruandos, sic ut inferiores vehementer comprimantur à superioribus, & extremas patiantur angustias. Singulae istae sensuum afflictiones per se & seorsim consideratae tantae erunt, ut quaelibet satis sit ad hominem mox interimendum, si mori posset. Sicut enim Sancti in caelo tantas habebunt oblectationes in singulis sensibus, quantas nemo in hac vita percipere potest, etiam si omnia mundi oblectamenta illi suppetere: ita iniqui tantas, in singulis sensibus patientur afflictiones, quantas nemo in hac vita sustinere potest. sicut enim in illis magnitudini gloriae & gaudij, quod erit in mente, respondebit magnitudo felicitatis quae erit in corpore & sensibus: ita in damnatis magnitudini miseriae quae erit in portione superiore, respondebit miseria corporis & partis sensitivae. Felicitas enim animae & corporis, partis superioris & inferioris, seu partis intellectivae & sensitivae, debent esse commensae in suo ordine, & exacta proportionem subordinatae. Idem plane dicendum de miseria.

Quinta afflictio erit à *verme assidue rodente*. Haec afflictio videtur esse praecipua: nam & ab Isaia c. 66. & à Domino Marci 9. praeponeitur poenae ignis: *Ignorum*, inquit, *vermis non moritur, & ignis non extinguitur*. ter id ipsum eodem loco repetens. Plerique (& recte) per hunc *vermem* intelligunt conscientiam mordentem. Haec conscientia consistit in duabus cogitationibus (quae etiam in quatuor vel quinque distingui possunt) quae assidue menti tamquam vermes inhaerebunt, eamque affigent. Prima, Quod sua culpa privati sint aeternis & maximis bonis, quae facili negotio poterant consequi. Secunda, Quod addicti aeternis tormentis, quae facile peterant euadere. Hinc gemina nascitur: tristitia, quae immensa quadam acerbitate cor eorum tamquam vermis arrodet, nempe quod inestimabilem illam gloriam, quae illis erat quasi in manibus, sua stultitia amiserunt; & quod in aeterna tormenta se sponte praecipitauerint. Haec cogitationes & hi dolores sunt vermes acerbissimi, quorum morsus, (id est tristitia inde nascens) est praecipuum damnatorum tormentum, ut supra num. 159. ostensum est. Exacuit & animat hos vermes iustitia divina, faciendo ut mens eorum

Vermis consistit in cogitatione bonorum qua amiserunt, & malorum qua incurserunt, & aeternitatis eorum.

Iustitia divina exacuit hos vermes.

eorum hæc omnia assidue & acriter apprehendat & cogitet; ac imprimis horum omnium æternitatem, nempe hæc damna & hæc supplicia fore æterna, & nullis vniquam sæculis finienda. ea enim est conditio æternitatis, ut omne bonum faciat infinite melius; & omne malum infinite peius, nimirum quod ad æstimationem attingit. Horum omnium consideratio eò in singulis erit vehementior vel minus vehemens, quò plus vel minus olim peccauerunt, ut maior quoque vel minor sit tristitia pro mensura meritorum cuiusque.

213 Ex hoc etiam verime nascetur desperatio, ex desperatione furor & odium in Deum, & in omnia quæ Dei sunt, & in seipso, ac in omnes damnatos: ex odio, blasphemis & maledictis. De desperatione, res est manifesta. Hoc ipso enim, quo certissime scient poenas suas fore æternas, (hoc enim sententia Iudicis continebitur quam ipsi clarè percipient,) necessario desperabunt, & omnem animi motum in bonum abiicient. Hinc furiosi in petus sequentur, sicut in hominibus desperatione actis fieri consuevit, nempe iræ & odij in Deum, quibus vellet illum perdere si possent, & quia non possunt ei nocere, crepabunt præ indignatione ac furore, & prorumpent in blasphemias & maledicta, quibus & Deum, & omnes Sanctos, & se ipsos maledicent. Insinuat hæc Dionysius lib. De diuinis nominibus cap. 4. p. 4. ubi in dæmonibus dicit esse *furorem irrationalem, cupiditatem amentem, & phantasiam precipitem*. Si hæc in dæmonibus, multò magis in aliis damnatis. Irrationalis furor est insurgere contra Deum; *amens cupiditas*, optare illi malum; *phantasia princeps*, quidlibet contra illum animo concipere.

Hinc patet, non esse opus ut Deus infundat illis habitum vel actum odij, ut absurdè à quibusdam olim scriptum est. Hoc enim planè repugnat diuinæ bonitati; alioquin ipsa esset proprie auctor peccati, & necessitate voluntatis efferretur ad actum internum maximi peccati. Nec obstat, quòd istud odium tunc non esset peccatum, cum non esset opus liberum: quia et si non sit ita peccatum ut debeat imputari ad nouam culpam, tamen in se est opus prauum, rationi & naturæ rationali repugnans, & bonitati diuinæ iniuriosum & contumeliosum: neque hæretici, qui Deum faciunt auctorem omnium scelerum, (ut Lutherus, Caluinus, Svinglius, Melanckthon, Beza, & similes) ipsum alio modo auctorem faciunt quàm necessitando ad actum prauum. Similiter qui introducunt fatum.

*Desperatio
ex hoc verime*

*Non infundat
illis Deus
actum vel ha-
bitum odij
Dei.*

Vnde nascitur odium Dei.

Odium hoc nascitur ex eo, quod assidue considerent suas peccatas, quas sciunt à Deo infligi. Vnde apprehendunt illum tamquam summum malum, utpote auctorem totius afflictionis; ac proinde summo odio illum prosequuntur, & propter illum quidquid ad illum villo modo pertinet. Et quamuis sciant se iustissime à Deo puniri, tamen non tamen idcirco patienter ferunt, quia iustitiam odérunt, cuius legibus tantum sibi malum irrogari sciunt.

Peccant odio & blasphemis.

Petes, Vtrum peccent per istud odium & blasphemias? Respondeo, peccare; quia cum pleno rationis iudicio & satis liberè ista faciunt. nam etsi in genere videantur determinati ad malum, in singulis tamen actibus possent resistere & non consentire pravis impulsibus. Vei àm quia hoc illis nullum adferret leuamen peccatorum, laxant habenas impatentiae, & toto impetu animi contra Deum insurgunt. Hæc tamen peccata non imputantur ipsis ad nouam peccatam, quia ipsi sunt in termino: ac proinde ista sunt veluti flores & fructus illius status, sicut bona opera Beatorum non merentur nouam gloriam. Hoc ipso enim quo quis est in termino, cessat ratio meriti & demeriti, quæ nihil est aliud quam tendentia ad terminum.

CAPVT XXX.

Quomodo ignis corporeus agat in spiritus.

Res hæc est valde obscura, quamobrem diuersæ sunt de ea sententiae.

Lib. 21. de Ciuit. c. 10.

Dæmones alligandi igneis corporibus.

In primis Doctores Scholastici, secuti S. Augustinum, ferè in eo consentiunt, quod omnes dæmones sint alligandi vel potius illigandi igni vel igneis corporibus, ex qua illigatione ingentem merorem concipient: priuabuntur enim sua naturali libertate, ut ne possint vbique vagari sicut modò faciunt: eruntque sicuti captiui tunc alligati, quem secum trahere coguntur, cum se mouere volunt. Et fortè hæc alligatio ex parte causa erit, ut amplius carcerem suam egredi nequeant. Quamuis enim vi sua naturali terram percurrere possent, & sic etiam cum corpore cui alligati, erumpere foras in aërem: tamen vbi se in aëre alligati fuerint, id illis non permittetur; sed sicut diuina virtute corpori igneo alligabuntur, ita eadem virtute intra fines inferorum detinebuntur, ut nullo modo possint egredi limites illius. Credibile etiam est, hæc corpora terribiles